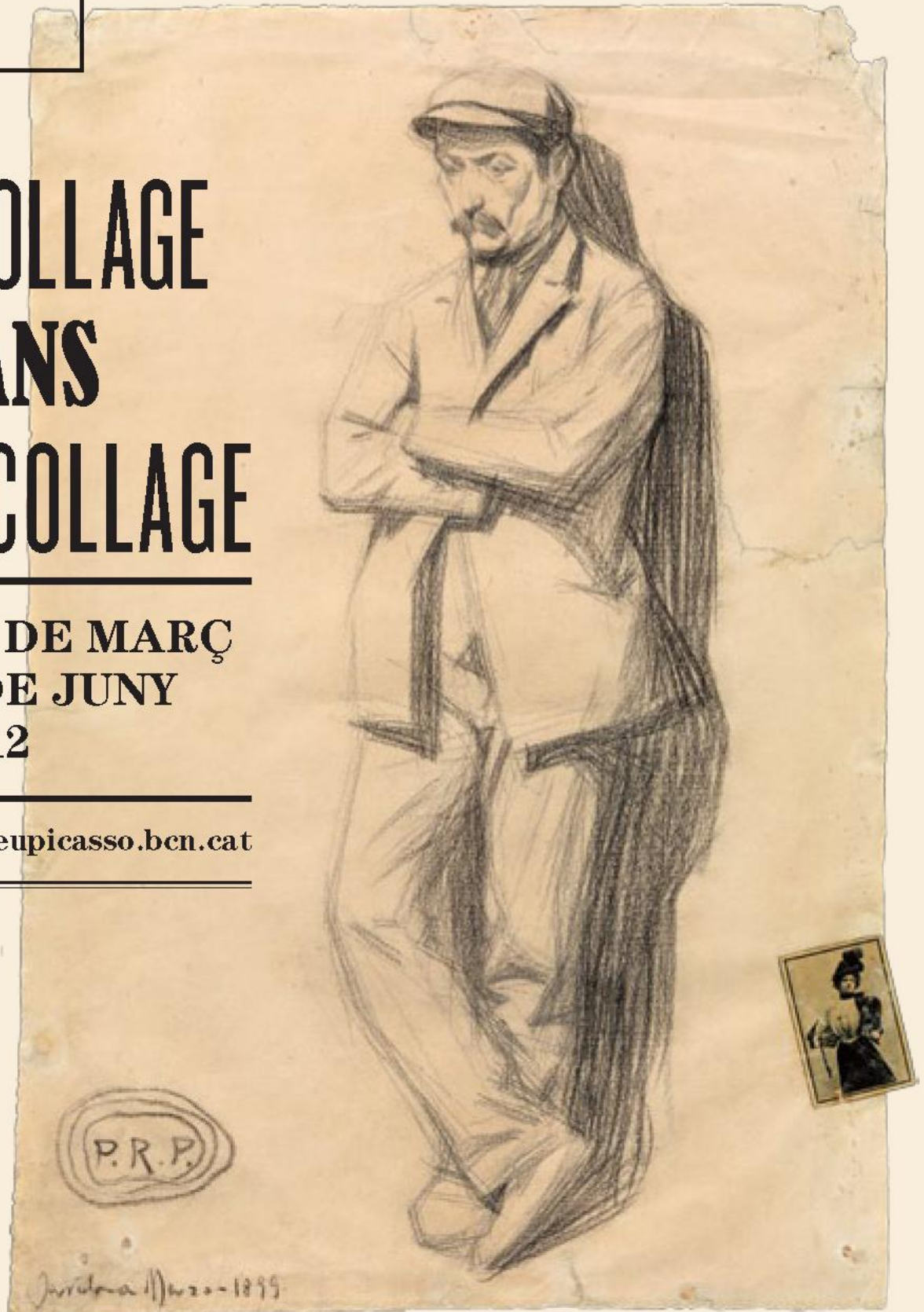

UN COLLAGE ABANS DEL COLLAGE

DEL 6 DE MARÇ
AL 3 DE JUNY
DE 2012

www.museupicasso.bcn.cat

UN
COLLAGE
ABANS
DEL
COLLAGE

RODA DE PREMSA

5 de març de 2012 a les 11.00h

L'exposició es presenta a les sales de la col·lecció del Museu i estarà oberta al públic del 6 de març al 3 de juny de 2012

«**Un collage abans del collage**» és una mostra organitzada i produïda pel Museu Picasso de Barcelona

Museu Picasso

Dep. de premsa i comunicació

Montcada 15 - 23

08003 Barcelona

Tel. 932 563 021 / 26

museupicasso_prensa@bcn.cat

Ajuntament
de Barcelona
Institut de Cultura

SUMARI

1. PRESENTACIÓ
2. DADES DE L'EXPOSICIÓ
3. ESPAIS DE L'EXPOSICIÓ
4. RELACIÓ D'OBRES
5. PROGRAMA D'ACTIVITATS

1. PRESENTACIÓ

El Museu Picasso presenta, del 6 de març al 3 de juny de 2012, «**Un collage abans del collage**». Aquesta exposició, organitzada i produïda pel Museu Picasso de Barcelona, és un nou exemple de la sèrie de mostres de mig format iniciada l'any 2010, que són el resultat de recerques a l'entorn dels fons del Museu. Aquestes exposicions, s'emmarquen en el programa de renovació dels plantejaments i dels discursos sobre la col·lecció.

En aquesta ocasió, la mostra se centra en l'estudi i la recerca realitzats al voltant d'una obra poc coneguda i singular del fons del Museu, el dibuix *Home arrepenjat en una paret* (1899) i suposa una posada en valor de la col·lecció.

«Un collage abans del collage».

Pablo Picasso va inventar el collage artístic al voltant de la primavera del 1912, però molt abans d'això –a Barcelona, el març del 1899– ja havia realitzat el dibuix *Home arrepenjat en una paret* (1899), al qual va enganxar una imatge reproduïda mecànicament: el retrat d'una actriu. Ara sabem que aquesta peça encolada és un cromo d'una capsa de mistos, un tipus d'imprès –la fototípia– molt popular a l'època.

La mostra es pregunta les raons que van dur el jove artista a enganxar aquesta imatge impresa al costat d'un dels seus dibuixos. Per fer-ho es recorda l'interès de Picasso pel món de la reproducció seriada (premsa il·lustrada, cartells, publicitat) i es mostra també l'entorn visual, produït industrialment (cromos, diaris, caricatures, postals, fotografia, films), en què vivia. Així mateix es fa esment de la dèria per retallar i enganxar que anava més enllà dels cromos i ocupava altres espais del lleure de la societat urbana del 1900.

2. DADES DE L'EXPOSICIÓ

- L'exposició permet descobrir i contextualitzar una **obra poc coneguda** de la col·lecció del Museu, *Home arrepenjat en una paret* (1899), que es mostra en el context en el qual va ser creada.
- La mostra és el resultat d'un **estudi en profunditat** d'aquesta obra i sobre l'interès de Picasso pel món de la reproducció seriada i per les arts gràfiques que viuen, al voltant de l'any 1900, un moment de gran prosperitat.
- A la vegada, ens apropa al costum social d'oci, força estès a finals del segle XIX, de retallar i enganxar, que va traspasar a disciplines com la fotografia, el cinema i, més endavant, a l'art en general.
- L'exposició, que es presenta a 4 sales de la col·lecció permanent i està dividida en 6 espais, aplega 83 peces:
 - 32 de Pablo Picasso
 - 2 d'Apel·les Mestres
 - 8 de Ramon Casas
 - 1 de Théodophile-Alexandre Steinlen
 - 1 d'Isidre Nonell

Així com documentació diversa de l'època: àlbums de fotos, revistes, cartells i postals, entre d'altres.

També es projecten 14 pel·lícules datades entre els anys 1896 i 1900 de Lumière, G.A. Smith, Star Film (G. Méliès), Pathé Frères, Star Films i Parnaland.

Títol:	«Un collage abans del collage»
Dates:	Del 6 de març al 3 de juny de 2012
Lloc:	Museu Picasso de Barcelona Montcada, 15 – 23 08003 Barcelona Tel. 932 563 000 Fax. 933 150 102 museupicasso@bcn.cat
Horari:	De dimarts a diumenge, de 10 a 20 hores. Dilluns no festius, tancat
Preu:	Entrada exposició: 2 € . Entrada general Museu: 11€ Venda d'entrades a la taquilla especial del Palau Finestres (carrer Montcada, 23)
Carnet del Museu Picasso:	Accés directe i il·limitat a la col·lecció i a les exposicions del Museu durant dotze mesos (a partir del moment de la compra): 12 € individual / 15 € familiar
Organitza i produeix:	Museu Picasso de Barcelona
Superfície:	L'exposició es presenta a 4 sales de la col·lecció permanent
Catàleg:	Editat en català, castellà. Autors: Fèlix Fanés. Edició i producció: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura / Museu Picasso de Barcelona. Responsable de l'edició: Marta Jové, Museu Picasso de Barcelona. Projecte gràfic i maqueta: Saura – Torrent. Edicions de l'Eixample. Fotomecànica i impressió: Igol
	www.museupicasso.bcn.cat

CRÈDITS DE L'EXPOSICIÓ

Organització i producció
Museu Picasso de Barcelona

Direcció
Bernardo Laniado-Romero

Gerència
Núria Fradera

Comissariat
Fèlix Fanés

Conservadora
Malén Gual

Coordinació
Mariona Tió

Documentació
Margarida Cortadella

Conservació preventiva
Reyes Jiménez i Anna Vélez

Registre
Anna Fàbregas i Jesús San José

Grafisme
todojunto.net

Retolació
Tojay

3. ESPAIS DE L'EXPOSICIÓ

L'exposició ocupa les sales de gravats de la col·lecció del Museu i s'estructura en 6 espais.

Introducció

Al dibuix *Home arrepenjat en una paret*, que conserva el Museu Picasso de Barcelona, hi ha, enganxat a la banda dreta de la figura, un petit imprès amb una reproducció fotogràfica. La particularitat del dibuix, datat pel pintor a Barcelona el març del 1899, contradiu la cronologia de la història del *collage*, que situa l'inici del nou procediment, amb Picasso i Braque com a protagonistes, a la segona meitat del 1912. Aquesta exposició s'enfronta a l'anomalia d'*Home arrepenjat en una paret* i mira de donar resposta a alguns dels interrogants que planteja.

Espai 0. El collage

En sentit literal, la paraula francesa *collage* al·ludeix al fet d'adherir una cosa a una altra. Però el *collage* artístic, nascut amb el cubisme, va més enllà del simple ús de la pega. Amb el *collage* s'acaba un sistema de representació i en comença un altre: l'antic llenguatge dels pigments és substituït per un repertori de signes manlevats de missatges produïts industrialment. Aplegats en una nova creació, aquests retalls poden conservar el seu valor original o adquirir-ne un de nou en funció del context i dels lligams que estableixin amb la resta d'elements.

Espai 1. Home arrepenjat en una paret

El dibuix *Home arrepenjat en una paret* forma part d'una sèrie d'estudis del natural que Picasso fa al Cercle Artístic de Barcelona entre febrer i març del 1899, un moment crucial en què el jove artista decideix, contra la voluntat del pare, abandonar els estudis acadèmics i iniciar la carrera de pintor independent. La petita peça encolada a la part inferior dreta és un cromo de caps de mistos d'una sèrie dedicada a artistes de l'espectacle, un tipus d'imatge molt popular a l'època. La figura fotografiada és l'actriu francesa Angeline Cavelle.

PABLO PICASSO, *Home arrepenjat en una paret*. Barcelona, març del 1899
Llapis Conté sobre paper i il·lustració enganxada al marge dret, 49 x 32,7 cm
Museu Picasso, Barcelona. © Successió Pablo Picasso, VEGAP, Madrid 2012

Cavelle (cromo de caps de mistos). Fototípies sobre paper envernissat, 5,5 x 3,6 cm.
C. 1900. MAE. Institut del Teatre, Barcelona © MAE. Institut del Teatre

Espai 2. Cromos

A la Barcelona del 1900, les arts gràfiques viuen un moment de gran prosperitat i el cromo n'és una peça important. Gairebé tots estan lligats a productes comercials, però els de més anomenada són els de la xocolata i les caps de mistos. Els cromos es col·leccionen en àlbums temàtics de pàgines sovint estampades amb dibuixos, sobre els quals s'enganxen els petits impresos. Aquesta relació entre imatge dibuixada i imatge fotogràfica reproduïda mecànicament fa pensar força en la que Picasso estableix en el seu dibuix.

Apel·les Mestres, «Febrero» (tres cromos de Chocolate Amalher per a la sèrie «Los meses»), 1906. Cromolitografia sobre cartolina, 9 x 14 cm (cadascun).
Biblioteca de Catalunya, Barcelona © Biblioteca de Catalunya, Barcelona

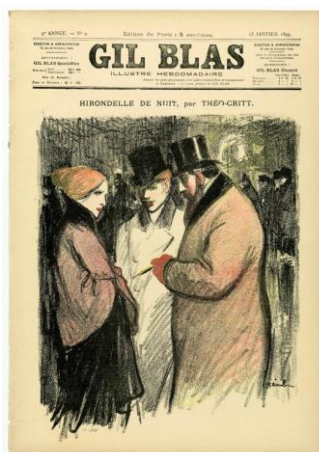
Capses de mistos amb cromos d'artistes i caricatures de personatges de l'època, c. 1900, 6 x 4 x 1,3 i 5 x 3,7 i 5 cm. Museu Frederic Marès, Barcelona
© Museu Frederic Marès, Barcelona. Reproducció fotogràfica de ReflectOn

Espai 3. Fàbrica de dibuixos

Poc després de dibuixar *Home arrepenjat en una paret*, Picasso entra en contacte amb l'actiu món de les arts gràfiques de Barcelona. La necessitat de guanyar diners el porta a participar en concursos de cartells, a fer targetes comercials o a dissenyar menús. Un dibuix de l'època, on el pintor escriu repetidament "Fabrica de dibujos Pablo Ruiz Picasso Barcelona", amb un tipus de lletra que fa pensar en un anunci, reforça aquesta idea. Cap al 1899, el jove Picasso mostra un gran interès per l'"artista de quiosc" Théophile-Alexandre Steinlen; n'escriu reiteradament el nom en un full i el cita de manera indirecta en un retrat del seu pare amb el *Gil Blas Illustré*, una de les publicacions on col·laborava Steinlen.

Theophile-Alexandre Steinler, cartell publicitari de la Compagnie Française des Chocolats et des Thés. Litografia, 80 x 60 cm. Museum für Gestaltung Zürich Plakatsammlung Franz Xaver Jaggy © ZHdK

Portada de la revista Gil Blas Illustré, París, any IX, núm. 2 (13 de gener del 1899). Fons documental del Museu Picasso, Barcelona. Foto: Gasull Fotografia © Successió Pablo Picasso, VEGAP, Madrid 2012

Al final del 1897, Picasso anuncia a un amic de Llotja, Joaquim Bas, que té la intenció d'enviar un dibuix a la revista *Barcelona Còmica*, un setmanari popular que barrejava caricatures, dibuixos realistes i fotografies. De tant en tant, hi col·laboraven Isidre Nonell i Joaquin Torres García. La tensió entre dibuix i fotografia que apareix en *Home arrepenjat en una paret* es pot veure en moltes pàgines d'aquesta publicació, en les quals, a més, sovintegen els retrats d'artistes de l'espectacle encolats en posicions inestables sobre fons dibuixats.

Espai 4. Fàbrica de dibuixos II

Com Ramon Casas, que dissenya cartells i postals i estampa els seus dibuixos en diaris i revistes, sobretot a *Pèl & Ploma*, que ell dirigeix, també Picasso desplega una notable activitat com a il·lustrador. La descobrim a les planes de les revistes *Joventut*, *Catalunya artística* o *Pèl & Ploma*. El procés culmina amb *Arte Joven*, una publicació que dirigeix a Madrid durant uns mesos del 1901.

Després encara col·labora al diari *El liberal* (1902), per al qual havia dissenyat un projecte de cartell, i a diverses revistes populars franceses, com el setmanari *Frou-frou*, que li publica quatre dibuixos entre 1901 i 1903.

Ramon Casas, *Postal publicitària de Pèl & Ploma*, 1900-1905. Litografia sobre cartolina 14 x 10 cm. Biblioteca de Catalunya, Barcelona. © Biblioteca de Catalunya, Barcelona

Espai 5. El collage, pràctica social.

Al final del segle XIX, retallar i enganxar ha esdevingut un costum força estès, una manera d'ocupar l'oci. També en la fotografia, els clixés es retallen i s'enganxen per tornar-se a fotografiar. Fins i tot, s'apleguen retalls fotogràfics i dibuixos per formar una nova entitat que, en alguns casos, s'imprimeixen com a postals. Aquesta visualitat s'estén als cartells, petits anuncis, programes teatrals o ventalls. Una tendència que pot considerar-se el rerefons del dibuix de Picasso.

La tendència a retallar i enganxar també la descobrim en el cine que tot just fa els primers passos. Cap al 1900, les cintes són molt breus i sense muntatge, però es projecten l'una rere l'altra —és a dir, encolades— de manera que l'espectador contempla un seguit de temes diversos. Méliès introdueix el trucatge "per substitució", que consisteix a retallar i enganxar elements dins d'una mateixa escena a fi de provocar efectes sorprenents.

Pàgina de l'àlbum de cromos d'Enriqueta Sanfiz, 1885. Litografies i cromolitografies sobre paper, 32,4 x 52,5 cm. Biblioteca Nacional de España, Madrid. © Biblioteca Nacional de España, Madrid

Espai 6. “Picasso: Retallar i enganxar”

Picasso sempre retalla i enganxa. Encara a Màlaga, cap al 1890, ja ressegueix amb tisores els dibuixos, com es pot veure amb el gos i colom que han sobreviscut. Al llarg dels anys, i amb una finalitat diferent, continuarà amb aquesta pràctica. En molts dels seus dibuixos juxtaposa els estils més oposats. A partir del 1906, insereix en la tradició postrenaixentista bocins d'arts tan desconeguts i aleshores poc valorats com l'ibèric, l'oceànic o l'africà. No és exagerat dir que tot el cubisme s'assenta en aquesta juxtaposició de llenguatges. El procés culmina quan la primavera del 1912 enganxa un tros d'hule a *Natura morta del seient de vímet* i inventa el *collage*.

4. RELACIÓ D'OBRES

L'exposició ocupa les sales de gravats de la col·lecció del Museu i s'estructura en 6 espais.

Espai 1. *Home arrepenjat en una paret*

01. Pablo Picasso

Home barbut, dempeus i de perfil

Barcelona, març del 1899

Llapis Conté sobre paper

48,5 x 32 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 110.848

02. Pablo Picasso

Home amb les mans a la butxaca

Barcelona, 1899

Llapis Conté sobre paper amb filigrana

48,2 x 31,2 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 110.846

03. Pablo Picasso

Home arrepenjat en una paret

Barcelona, març del 1899

Llapis Conté sobre paper i il·lustració enganxada al marge dret

49 x 32,7 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 110.844

04. *Cavelle (dos cromos de capsos de mistos)*

c. 1900

Fototípies sobre paper envernissat

5,5 x 3,6 cm (cadascun)

MAE. Institut del Teatre, Barcelona

05. *Pàgina d'un àlbum de cromos de capsos de mistos*

c. 1900

Fototípies sobre paper envernissat

5,5 x 3,6 cm (cadascun)

MAE. Institut del Teatre, Barcelona

Espai 2. Cromos

- 01. Cromos de capsas de mistos»**
c. 1870-1880
Litografia i cromolitografia
sobre paper
5,9 x 3,9 cm (cadascun)
Biblioteca Nacional de España, Madrid
- 02. « Cromos de capsas de mistos de la col·lecció**
«Políticos y monarcas»
c. 1870-1880
Litografia i cromolitografia
sobre paper
5,9 x 3,9 cm (cadascun)
Biblioteca Nacional de España, Madrid
- 03. Cinc cromos encunyats. «Santiago»**
(cromo encunyat), Noies flor (cromos encunyats), «Chocolate Amatller. Barcelona»
(torero; cromos encunyat) i «Chocolate Amatller. Cafés y Tés. Barcelona» (cromo encunyat)
1880-1910
Cromolitografies sobre paper
12 x 5 cm; 6 x 6,5 i 6,5 x 6,8 cm; 6,5 x 9,2 cm i 11,3 x 5,8 cm
Biblioteca Nacional de España, Madrid
- 04. Anna Held; Bella Otero; Cléo de Mérode; Marion**
(cromos de la col·lecció «Artistas», Champagne Codorniu)
c. 1900
Reproduccions fotomecàniques sobre cartolina
7 x 4,5 cm (cadascun)
Biblioteca Nacional de España, Madrid
- 05. Manuel García (Espartero); Miguel Almeyda;**
Francisco Fuentes; Antonio Guerra (cromos de la col·lecció «Toreros»)
c. 1900
Reproduccions fotomecàniques sobre cartolina
10,4 x 6,5 cm (cadascun)
Biblioteca Nacional de España, Madrid
- 06. Apel·les Mestres**
«Enero» i «Febrero» (tres cromos de Chocolate Amatller per a la sèrie «Los meses»)
[1906]
Cromolitografia sobre cartolina
9 x 14 cm (cadascun)
Biblioteca de Catalunya, Barcelona
- 07, 08, 09 i 10. Pàgines d'un àlbum de cromos**
de capsas de mistos
c. 1900
Fototípies sobre làmina litografiada
24,3 x 31 cm
MAE. Institut del Teatre, Barcelona
- 11. Capsas de mistos amb cromos d'artistes i caricatures de personatges de l'època**
c. 1900
Museu Frederic Marès, Barcelona
- 12. Àlbum de cromos de capsas de mistos. «Célebres poetisas y grandes escritoras»**
c. 1900
Reproduccions fotomecàniques sobre paper envernissat
Biblioteca Nacional de España, Madrid
- 13. Pàgina de l'àlbum de cromos d'Enriqueta Safiz**
1885
Litografies i cromolitografies sobre paper
Biblioteca Nacional de España, Madrid
- 14. Pàgina de l'àlbum de cromos de Cecilia Gasset de la Ricarda**
dècada del 1880
Cromolitografies, fotografia
Biblioteca Nacional de España, Madrid

Espai 3. Fàbrica de dibuixos

01. Pablo Picasso

El pare de l'artista, amb un exemplar de la revista Gil Blas a la butxaca
Barcelona, 1899
Llapis negre sobre paper amb filigrana
30,5 x 24,7 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 110.032

02. Pablo Picasso

*«De los claustros de la catedral»
i altres croquis [amb la inscripció
«Fabrica de dibujos de Pablo Ruiz
Picasso Barcelona»]*
Barcelona, c. 1899
Tinta a ploma sobre paper
amb filigran
31,5 x 21,8 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 110.670

03. Tres portades de la revista

Gil Blas Il·lustré
París, any ix, núm. 2
(13 de gener del 1899); any ix,
núm. 32 (11 d'agost del 1899);
any x, núm. 26 (29 de juny
del 1900)
Fons documental del Museu
Picasso, Barcelona

04. Pablo Picasso

Dos caps a l'estil d'El Greco
[amb imitacions de signatures
de Steinlen]
Barcelona, c. 1899
Llapis Conté sobre paper
22,8 x 31,8 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 110.370

05. Pablo Picasso

Estudi per al cartell «Carnaval 1900»
Barcelona, finals de 1899
Carbonet sobre paper verjurat
MPB 110.883v

06. Pablo Picasso

Anunci de la cerveseria Quatre Gats
Joventut, Barcelona, núm. 29 (30 d'agost
del 1900)
Col·lecció particular

07. Pablo Picasso

Estudi per al menú de Quatre Gats
Barcelona, 1899-1900
Tinta sèpia a ploma i carbonet
sobre paper
46,7 x 30,7 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 110.802

08. Pablo Picasso

Lecitina Agell
Tinta xina i llapis de color vermell
i blau sobre paper verjurat blanc
(inscripció a llapis al revers:
«Josep Agell Agell Salva 33»)
31 x 24 cm
Gómez Turu Gallery

09. Postal publicitària de la Lecitina

*Agell amb la reproducció litogràfica
d'una obra de Picasso del 1902*
9 x 14 cm
Fundació Palau – Centre d'Art.
Caldes d'Estrac

10. Théophile-Alexandre Steinlen

*Cartell publicitari de la Compagnie
Française des Chocolats et des Thés*
Litografia
80 x 60 cm
Museum für Gestaltung Zürich,
Plakatsammlung

11. Portada de Barcelona Cómica

Barcelona, any xi, núm. 8
(19 de febrer del 1898)
Arxiu Històric de la Ciutat,
Barcelona

12. Isidre Nonell

«La última primavera»
Portada de *Barcelona Cómica*
Barcelona, any x, núm. 37
(11 de setembre del 1897)
Hemeroteca Municipal de Madrid

13. «Álbum de artistas extranjeras»

Barcelona Cómica, Barcelona, any xii,
núm. 18 (6 de maig del 1899)
Hemeroteca Municipal de Madrid

Espai 4. Fàbrica de dibuixos II

01. Pablo Picasso

Autoretrat al clar-obscur, i altres croquis [amb imitacions de signatures de R. Casas]
Barcelona, 1899-1900
Llapis Conté i aiguada sobre paper verjurat
48 x 43 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 110.897

02. Pablo Picasso

Estudi per a la il·lustració «El clam de las verges»
Barcelona, 1900
Llapis Conté sobre paper
46,9 x 30,9 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 110.341v

03. Pablo Picasso

Il·lustració del poema de Joan Oliva Bridgman «El clam de las verges» Joventut, Barcelona, núm. 22 (12 de juliol del 1900), p. 345
Fons documental del Museu Picasso, Barcelona

04. Pablo Picasso

«Rastaquouères» [Vividors]
París, 1901
Tinta xina a ploma i aquarel·la sobre paper
18 x 11,5 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 4.772

05. Pablo Picasso

Il·lustració del conte de Michel Lorenzi de Bradi «Les fleurettes» Pèl & Ploma, Barcelona, núm. 80 (1 de setembre del 1901), p. 110
Arxiu Històric de la Ciutat, Barcelona

06. Pablo Picasso

Il·lustració del poema de Ramon Suriñach «La boija» Catalunya Artística, Barcelona, núm. 17 (4 d'octubre del 1900), p. 268
Fons documental del Museu Picasso, Barcelona

07. Pablo Picasso

Ser o no ser

Barcelona, 1900
Carbonet sobre paper verjurat
29,5 x 40 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 112.954

08. Pablo Picasso

Il·lustració del poema de Joan Oliva Bridgman «Ser ó no ser» Joventut, Barcelona, núm. 27 (16 d'agost del 1900), p. 424
Fons documental del Museu Picasso, Barcelona

09. Pablo Picasso

Estudi de cartell per a la Caja de Previsión y Socorro
Barcelona, 1900
Aiguada sèpia sobre paper verjurat amb filigrana
23,8 x 31 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 110.811

10. Pablo Picasso

Estudi de cartell per a El Liberal
Barcelona, 1900
Carbonet sobre paper
33,8 x 36,2 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 110.696

11. Portada de El Liberal

Madrid (5 d'octubre del 1902)
Fons documental del Museu Picasso, Barcelona

12. Pablo Picasso

Ballarina de cancan
París, 1901
Tinta xina a ploma i aquarel·la sobre paper
17 x 11,5 cm
Museu Picasso, Barcelona
MPB 4.774

13. Pablo Picasso

«Appâts pour hommes» [Esquers per a homes]
Le Frou-Frou, París (31 d'agost del 1901)
Col·lecció particular, Londres

14. Ramon Casas

Postals publicitàries de les màquines de cosir Wertheim

1900-1905

Litografies sobre cartolina

14 x 10 cm i 14 x 9 cm

Biblioteca de Catalunya, Barcelona

15. Ramon Casas

Postals publicitàries de Pèl & Ploma

1900-1905

Litografies sobre cartolina

14 x 10 cm i 14 x 9 cm

Biblioteca de Catalunya, Barcelona

16. Ramon Casas

Postals publicitàries de Hojas Selectas i Cruz Roja

c. 1900-1902

Litografies sobre cartolina

143 x 92 mm

Biblioteca de Catalunya, Barcelona

17 Ramon Casas

Postals publicitàries de Bálsamo

c. 1900

Litografies sobre cartolina

138 x 89 mm i 89 x 143 mm

Biblioteca de Catalunya, Barcelona

18. Ramon Casas

Postals publicitàries de Anís del Mono

c. 1900-1910

Litografies sobre cartolina

150 x 93 mm

Biblioteca de Catalunya, Barcelona

19. Ramon Casas

Cartell publicitari de la

casa J y M Boada S. C.

1898

Litografia

59 x 43 cm

Col·lecció Marc Martí

20. Ramon Casas

Portada de Pèl & Ploma,

Barcelona, núm. 11

(12 d'agost de 1899)

Arxiu Històric de la Ciutat,

Barcelona

21. Ramon Casas

Retrat de Manolo Hugué

c. 1897-1899

Carbonet, pastel i tinta polvoritzada sobre paper

MNAC, Museu Nacional d'Art de Catalunya

22. Pablo Picasso

Retrat de Joan Vidal i Ventosa

Barcelona, 1899-1900

Carbonet, llapis negre i aiguada

sobre paper

Museu Picasso, Barcelona

MPB 70.802

23. Pablo Picasso

Portada d'Arte Joven amb un retrat

de Pío Baroja

Madrid, núm. 4 (1 de juny del 1901)

Biblioteca de Catalunya, Barcelona

24. Pablo Picasso

Bohèmia madrilenya

(Grup d'artistes)

Madrid, 1901

Carbonet sobre paper

24,5 x 32 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 113.222

25. Pablo Picasso

Reproducció del dibuix

Bohèmia madrilenya

(Grup d'artistes)

Arte Joven, Madrid, núm. 2

(15 d'abril del 1901), p. 5

Fons documental del

Museu Picasso, Barcelona

26. Portada d'Arte Joven

Madrid, núm. preliminar

(10 de març del 1901)

Fons documental del

Museu Picasso, Barcelona

27. Pablo Picasso

El divan

Barcelona, c. 1899

Carbonet, pastel i llapis de colors

sobre paper envernissat posteriorment

26,2 x 29,7 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 4.267

28. Pablo Picasso

Dona amb monyo

Arte Joven, Madrid, núm. preliminar

(10 de març de 1901), p. 6

Espai 5. El collage, pràctica social

01. Fotomuntatges (postals)

c. 1900
8 x 12 cm
Cortesia Michael Hoppen Gallery

02. Fotocollage amb imatges eròtiques

dècada del 1880
Paper albuminat acolorit i manipulat
60,5 x 44,7 cm
Col·lecció particular

03. Pàgina d'un àlbum amb fotografies i estampes de tema religiós

c. 1900
Albúmines i aquarel·la
27 x 36,5 cm
Biblioteca de Catalunya, Barcelona

04. Dues pàgines de l'àlbum factici de caricatures de Ferran de Sagarra i de Sisgar amb retalls de publicacions periòdiques satíriques

[1869-1874]
46 cm (cadascuna)
Biblioteca de Catalunya, Barcelona

05. Dues pàgines d'un àlbum amb cromos encunyats i targetes publicitàries

c. 1900
35 cm (cadascuna)
Biblioteca de Catalunya, Barcelona

06. Dues pàgines amb estampes de temàtica religiosa enganxades en un volum enquadernat de la revista El Cristiano del 1878

[1901]
28 cm (cadascuna)
Biblioteca de Catalunya, Barcelona

07. Dues pàgines d'un àlbum de cromos i retalls de diari

c. 1904
21,8 x 31 cm
MAE. Institut del Teatre, Barcelona

08. Pàgina d'un àlbum amb marques de fàbrica publicades al Boletín Oficial de la Propiedad Intelectual e Industrial

c. 1905
30 cm
Biblioteca de Catalunya, Barcelona

09. Targeta publicitària de l'Orquesta Nueva Iluro (Mataró)

1903
Reproducció fototipogràfica sobre cartolina
10,2 x 15 cm
Biblioteca Nacional de España, Madrid

10. Programa de mà del teatre El Dorado

c. 1900
23,2 x 14,5 cm
MAE. Institut del Teatre, Barcelona

11. Cartell publicitari de la casa de gorres C. Gualdo

c. 1900
Cromolitografia
64 x 50 cm
Biblioteca Nacional de España, Madrid

13. Ventall amb fotomuntatge Laurent

1865
País de paper fotogràfic, barnilles de fusta i clau de nacre i metall
25,5 x 48 cm
Museu Frederic Marès, Barcelona

14. «Centro de mesa». Pàgina d'un àlbum de fotocollages a partir d'impressions fotomecàniques

c. 1880
26 x 33,3 cm
Col·lecció particular

15. Targeta de visita. Antoni el Decapitat

1866
Fotomuntatge; paper albuminat
10 x 6 cm
Arxiu José Huguet

16. Canó disparant un home (pàgines d'un àlbum de fotos)

1899
Fotomuntatges a partir de diversos negatius
31,3 x 26,1 cm
Col·lecció particular

Espai 6. "Picasso: retallar i enganxar"

01. Pablo Picasso

Gos / Colom

Màlaga, c. 1890

Paper retallat amb traços de llapis de color

6 x 9,2 cm i 5 x 8,5 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 110.239 v i MPB 110.239

02. Pablo Picasso

Apunts

Barcelona, final del 1899

Tinta a ploma, llapis Conté i llapis de color sobre paper

21,9 x 31,8 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 110.662

04. Pablo Picasso

El pintor Casagemas i Picasso empaitant dues noies

París, 1900

Tinta sèpia a ploma, aquarel·la i guaix sobre paper enganxat sobre cartó

38 x 43 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 113.003c

05. Pablo Picasso

Nu femení

Barcelona o París, 1902-1903

Tinta sèpia a ploma sobre paper enganxat sobre paper xarol color blau elèctric; *collage*

19,3 x 33,8 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 110.533

06. Pablo Picasso

Cap

París, 1913

Carbonet i *collage* sobre paper

60 x 44 cm

Museu Picasso, Barcelona

MPB 70.801

07. Cartell Circo Price

1883

Xilografia

Biblioteca Nacional de España, Madrid

PROJECCIONS

01. *Barque sortant de port*

1897, Lumière

Filmoteca Española, Col·lecció

Sagarminaga, Madrid

© Association Frères Lumière

02. *Brighton sea-going electric bar*

1897, G.A. Smith

Filmoteca de Catalunya, Barcelona

03. *Les tribulations d'une concierge*

1897, Lumière

Filmoteca de Catalunya, Barcelona

© Association Frères Lumière

04. *Déchargement d'un navire*

1896, Lumière

Filmoteca de Catalunya, Barcelona

© Association Frères Lumière

05. *Bataille de Neige*

1897, Lumière

Filmoteca de Catalunya, Barcelona

© Association Frères Lumière

06. *Évocation Spirite*

1899, Star Film (G. Méliès)

Filmoteca de Catalunya, Barcelona

07. *Un homme de têtes*

1898, Star Film (G. Méliès)

Filmoteca Española, Col·lecció

Sagarminaga, Madrid

08. *Garde Républicaine à Cheval*

1899; Pathé Frères

Filmoteca Española, Col·lecció

Sagarminaga, Madrid

09. *Bois de Boulogne*

1897-99, Pathé Frères

Filmoteca Española, Col·lecció

Sagarminaga, Madrid

10. *Luttés Extravagantes*

1899, Star Films

Filmoteca Española, Col·lecció

Sagarminaga, Madrid

11. *Illusions Fantasmagoriques*

1898, Star Films

Filmoteca Española, Col·lecció

Sagarminaga, Madrid

12. *Au Réfectoire*
1896-99, Pathé Frères
Filmoteca Española, Col·lecció
Sagarminaga, Madrid

13. *Grosse Tête de Pierrot*
1900, Parnaland
Filmoteca Española, Col·lecció
Sagarminaga, Madrid

14. *Le Chanteur des Tours*
1900, Parnaland
Filmoteca Española, Col·lecció
Sagarminaga, Madrid

5. PROGRAMA D'ACTIVITATS

El Museu Picasso ha organitzat un seguit d'activitats a l'entorn de l'exposició «**Un collage abans del collages**». Les propostes són:

CONFERÈNCIES

▪ **De la mà de... Fèlix Fanés**

8 de març, a les 19.30 h

«**Un collage abans del collage**» explora com Picasso, cap al final del segle XIX, ja introduïa elements de la cultura popular a les seves obres, molt abans de fer els famosos *collages* de la dècada del 1910.

Sales de l'exposició
Carrer Montcada, 23
Entrada lliure, places limitada

- Activitat a càrrec del comissari de l'exposició Fèlix Fanés.

▪ **“Repensar el collage”, Valeriano Bozal Amb presentació a càrrec de Fèlix Fanés**

22 de maig, a les 19 h

Una reflexió sobre el *collage* en ocasió del centenari de la creació del primer *collage* picassà, *Natura morta amb cadira de reixeta* (1912).

Aules del Centre de Coneixement i Recerca
Plaça Sabartés, 1
Entrada lliure, places limitada

- En col·laboració amb el màster de la UAB “Repensar Picasso”

TALLERS

- **“Enganxina o *sticker*?”**

Taller infantil a càrrec de Maja Cecuk

Diumenges 11, 18 i 25 de març, i 15, 22 i 29 d'abril, de les 11.30 a les 13.30 h
(Sessions independents)

Veniu a crear les vostres enganxines, amb els colors, les formes i els dibuixos que us agradin: per posar el vostre nom a les coses, per enganxar a la finestra de l'habitació, per regalar als vostres amics... Primer observarem com Picasso i altres artistes retallaven i enganxaven per fer les seves creacions, i després ens hi posarem nosaltres.

Aules del Centre de Coneixement i Recerca
Plaça Sabartés, 1
Cost de l'activitat: 2 €
Edat recomanada: de 6 a 11 anys
Reserves: museupicasso_reserves@bcn.cat

- **“Perles fines ben mòltes”**

Taller de *collage* per a adults a càrrec de Gloria Vilches

17-18 i 24-25 d'abril, de les 18 a les 21 h (total, 12 hores)

Després d'una primera sessió dedicada a revisar la història del collage i a exposar les diferents tècniques, estils i sentits possibles a partir del comentari d'una sèrie d'obres escollides, es destinaran les tres següents a l'elaboració de collages des de diferents supòsits creatius. Es tracta de crear un espai de coneixement i debat, però sobretot de treballar amb les mans, retallant i enganxant materials diversos.

Aules del Centre de Coneixement i Recerca
Plaça Sabartés, 1
Cost de l'activitat: 9 €
Reserves: museupicasso_reserves@bcn.cat

